

Õiguskantsler

Ott Ojaveer
Hugo Treffneri Gümnaasium
kantselei@htg.tartu.ee

Teie nr

Meie 10.02.2025 nr 7-5/250214/2500879

Jaan Poska Gümnaasium
Mari Roostik
kool@jpg.tartu.ee

Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium
Merike Kaste
kool@kjpg.tartu.ee

Miina Härma Gümnaasium
Ene Tannberg
info@miinaharma.ee

Tartu Tamme Gümnaasium
Ain Tõnisson
kool@tammegymnaasium.ee

Gümnaasiumide vastuvõtutingimused

Lugupeetud koolijuhid

Õiguskantsleril paluti hinnata, kas Tartu linnas tegutsevate gümnaasiumide vastuvõtutingimustes tohib kehtestada nõude, et õpilaskandidaat peab mitmesse gümnaasiumi kandideerimisel seadma gümnaasiumid oma eelistsutest lähtudes pingeritta. Samuti küsiti, kas õpilane tohib kandideerida sama gümnaasiumi mitme õppesuuna õpilaseks. Küsimused lähtuvad sellest, et seadusevastased bürokraatlikud tõkked takistavad sisseastumiskatsete tulemusel eelistatud gümnaasiumi ja õppesuunda pääsemist.

Viis Tartu linnas tegutsevat kooli on sõlminud [2025. aasta ühiskatsete korraldamise kokkuleppe](#), mille kohaselt tuleb õpilaskandidaadil valida viiest koolist neli kooli, kuhu ta soovib õppima asuda, ning seada need järjekorda (kokkuleppe p 4.3).

Leian, et see kokkuleppe punkt ei ole kooskõlas seadusega. Koolidel ei ole lubatud kokku leppida, et õpilaskandidaat saab valida viiest koolist neli. Põhikoolilõpetajal on õigus kandideerida kõigisse viide kooli. Seadusega on vastuolus ka koolieelistuse teatamise kohustus. Eelistuste esitamine peab olema õpilaskandidaadi vaba valik.

Gümnaasiumidel on õigus ühiselt korraldada üheksanda klassi õpilastele katsed, mille tulemused arvestatakse gümnaasiumi vastuvõtmisel. Koolide vastuvõtutingimused ja ka ühiskatsete

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

tulemustega arvestamine võivad kooliti ja kooli õppesuundade kaupa erineda. Samas ei või kool piirata põhihariduse omandanud noore gümnaasiumisse kandideerimise õigust.

1. Igaühel on võrdne õigus haridusele, sealhulgas gümnaasiumiharidusele ([põhiseaduse \(PS\) § 12 lg 1](#) ja [§ 37 lg 1](#)). Gümnaasium on põhikoolile järgnev üldhariduskool, mis loob võimalused üldkeskhariduse omandamiseks ([põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse \(PGS\) § 2 lg 2](#)). Gümnaasiumis on õpetuse ja kasvatuse põhitaotlus, et õpilased leiaksid endale huvi- ja võimete kohase tegevusvaldkonna, millega siduda oma edasine haridustee ([PGS § 5 lg 2](#)).

2. Gümnaasiumi vastuvõtmise eeldus on põhiharidus või sellele vastav välisriigis omandatud haridus ([PGS § 27 lg 3](#)). Seadus ei anna koolile võimalust piirata kandideerimisõigust, kui õpilaskandidaat vastab seaduses nimetatud tingimusele. Kõigil on võrdne õigus konkureerida gümnaasiumi astumiseks.

3. Seaduse järgi võib gümnaasiumi vastuvõtmisel hinnata kandideeriija teadmisi ja oskusi, kuid vastuvõtutingimused peavad põhinema objektiivsetel ja eelnevalt avalikustatud kriteeriumidel ([PGS § 27 lg 3](#)). Kooli kehtestatavad vastuvõtutingimused peavad olema kooskõlas seadusega ([PS § 3 lg 1](#)). Seaduslikkuse põhimõtte kohaselt saab vastuvõtukord olla põhiseadusega kooskõlas üksnes juhul, kui see on antud põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse normi (volitusnormi) alusel (vt ka [Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 23.02.2023 otsus asjas nr 5-2-11, p 10](#)).

4. Tartu linnas tegutsevatest gümnaasiumidest korraldavad ühiskatseid Hugo Treffneri Gümnaasium, Miina Härma Gümnaasium, Jaan Poska Gümnaasium, Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium ja Tartu Tamme Gümnaasium. Ühiskatsete eesmärk on võimaldada üheksanda klassi õpilastel kandideerida ühiskatsete korraldamises kokku leppinud gümnaasiumidesse. See eesmärk on kehtestatud [2025. aasta ühiskatsete korraldamise kokkuleppe](#) punktis 2.

5. Ühiskatsetele registreeritakse kandidaate Tartu ühiskatsete infosüsteemis. Ühiskatsete korraldamise kokkuleppes on kirjas, et ühiskatsetele registreerimisel tuleb õpilasel panna koolid, kuhu soovib kandideerida, järjekorda (p 4.3). Kandidaat saab kirja panna kuni neli eelistust. Koolide järjekorrast sõltub vestlustele kutsumise järjekord (kokkuleppe punktid 7.1 ja 8).

6. Seaduse kohaselt otsustab õpilaskandidaat ise, mitmesse kooli ja mis kooli ta soovib kandideerida. Seega koolidel ei ole lubatud teha kokkulepet, mille kohaselt on kandidaadil võimalik kandideerida üksnes nelja kooli.

7. Ühiskatsete korraldamisel ei ole koolil vaja teada ka õpilaskandidaadi koolieelistust. Ühiskatsete kokkuleppe seab aga kandideerimise sõltuvusse koolieelistuse teatamisest. See tähendab, et kandideerimisel tuleb kandidaadil järjestada koolid enda eelistustest lähtuvalt. See on põhjendamatu. Koolil on õigus hinnata üksnes kandidaadi teadmisi ja oskusi ([PGS § 27 lg 3](#)). Kool ei saa seada tingimuseks muid, subjektiivseid nõudeid. Kandideeriija koolieelistus enne testide tegemist ei ole objektiivne nõue, sest sisuliselt on see kandideeriija soov, mis koolis ta sooviks õppida, ilma et ta teaks, millised on objektiivsed võimalused (testide tulemused) soovitud koolis õppida.

8. Ei ole välistatud, et koolieelistuse teatamine mõjutab sisseastumisvestlusel ka kooli vastuvõtmise otsust ja seega piirab kandidaadi eneseteostusvabadust ([PS § 19 lg 1](#)). Seda ka juhul, kui kool on vastuvõtutingimustes kehtestanud, et otsuse tegemisel ei arvestata õpilase vastuvõtuprotsessi alguses väljendatud koolieelistust (vt näiteks Tartu Tamme Gümnaasiumi vastuvõtutingimuste p 2.12). Gümnaasium peab hindama õpilaskandidaadi vastavust kooli

kehtestatud tingimustele. Seega ei saa kool noort kõrvale jätta selle alusel, kas ta on kandideerinud veel mõnesse gümnaasiumisse, või eelistada teda selle tõttu, et ta soovib õppida eeskätt selles koolis.

9. Kooli vastuvõtutingimused ja -korra, sealhulgas teadmiste ja oskuste hindamise korra kehtestab kooli pidaja või kooli pidaja volitusel koolijuht ([PGS § 27 lg 5](#)). Vastuvõtutingimused (nõuded kandidaadi teadmistele ja oskustele) peavad olema põhjendatud. Vastuvõtukorras tuleb kirjeldada, kuidas kool hindab kandidaadi vastavust tingimustele ja kuidas on kandidaadil võimalik hindamise tulemusi vaidlustada. Samuti peab olema selge, kuidas kool säilitab kandidaadi andmeid (vt ka [õiguskantsleri 25.10.2024 seisukohta „Sisseastumistesti tulemuste väidetav muutmine“](#)).

10. Soovitan ühiskatseid korraldavatel koolidel leppida kokku üksnes ühiskatsete korraldamise eesmärgist lähtuv: ühiskatsete sisu ja korraldus. Põhihariduse omandanud kandidaadil on õigus kandideerida kõigisse viide kooli. Koolieelistuse teatamise kohustust seada ei tohi. Ühiskatsete eesmärk on lihtsustada kandideerimist ja kooli vastuvõtmist. Kui ühiskatseid ei korraldataks, ei tekiks ka küsimust seada kandideerimisele piiranguid eelistuste teatamise kaudu.

11. [Tartu Tamme Gümnaasiumi vastuvõtutingimuste punkti 2.3](#) kohaselt tuleb kooli kandideerimisel valida infosüsteemis lisaks koolieelistusele ka õppesuunaeelistus. Õpilasel peab olema võimalik kandideerimisel märkida mitu õppesuunaeelistust ja kord seda ka lubab. Siiski kui koolil on olnud kavas anda õpilaskandidaadile võimalus esitada ainult üks õppesuunaeelistus, soovitan võimaldada tal teatada mitu eelistust. See võimalus peaks õpilasel olema juba kandideerimisel, mitte ainult vestluse eel, nagu on sätestatud kooli vastuvõtutingimuste punktis 2.8.

Palun andke 28. veebruariks teada, kuidas olete soovitusi järginud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Haridus- ja Teadusministeerium